

на вітчизняну продукцію, що, в свою чергу, призводить до незавантаженості потужностей спиртових підприємств. Тому варто впроваджувати інноваційні технології із виробництва нових видів продукції.

Структура продукції, що виготовляється спиртовими заводами, повинна відповідати потребам ринку. Стратегічним напрямом зміни структури продукції спиртової промисловості має стати орієнтація її на виробництво ефективних з точки зору собівартості видів, застосування та впровадження ресурсозберігаючих технологій та виготовлення продукції високої харчової якості та цінності.

Для зменшення залежності спиртової промисловості від наукоємних технологій інших країн потрібно за державної підтримки розробити програму щодо здешевлення біоетанолу. Насамперед слід підвищити його конкурентоспроможність завдяки оптимізації сировинної бази, комплексному використанню сировини та зменшенню енергоспоживання на всіх стадіях технологічного процесу. Саме організація та налагодження виробництва біоетанолу дасть змогу зменшити залежність підприємств спиртової галузі від імпортичних енергоносіїв та оптимізувати їх структуру.

Література

1. Наказ міністерства аграрної політики України від 16.10.2007 р. №738 «Про затвердження Програми розвитку спиртової галузі на 2007–2011 роки».
2. В'ялець О.В., Ткаченко О.М. Державна підтримка розвитку спиртової галузі України // Формування ринкових відносин в Україні. – 2010. – №4(107). – С. 124–129.
3. Домарецкий В.А. История этилового спирта и перспективы развития спиртовой промышленности Украины // Международный специализированный аналитический журнал Акциз. – 2007. – №12.
4. Нагорний Є.В. Інноваційні напрями розвитку підприємств цукрової та спиртової галузей харчової промисловості / Є.В. Нагорний // Пролети науки. – 2009. – №1. – С. 37–40.
5. Пістун М.Д. Географія агропромислових комплексів: Навч. посібник / Пістун М. Д., Гуцал В.О., Проводар Н.І. – К.: Либідь, 1997. – 200 с.
6. Українець А. Спиртова галузь на шляху до інноваційного розвитку / А. Українець, Л. Хомічак, П. Шиян, С. Олійничук // Харчова і переробна промисловість. – 2007. – №12. – С. 16–19.
7. Шматкова Г. Інноваційний шлях розвитку / Г. Шматкова, О. Маховка // Харчова і переробна промисловість. – 2005. – №11. – С. 8–11.

Т.В. СЕРДЮК,
к.е.н., доцент, ВНТУ

Перспективи впровадження саморегулювання в будівництві

У статті досліджуються джерела зародження механізму саморегулювання як складової, що розвиває та доповнює норми державного регулювання економіки. На основі досвіду РФ по впровадженню саморегулювання в будівельній галузі приведені рекомендації по його впровадженню в Україні.

В статье исследуются источники возникновения механизма саморегулирования как составляющей, которая дополняет нормы государственного регулирования экономики. На основе опыта РФ по внедрению саморегулирования в строительной отрасли приведены рекомендации по его внедрению в Украине.

In statti doslidzhuyutsya dzherela zarodzhennya mehanizmu samoregulyuvannya, yak skladovoi, scho rozvivae that dopovnyue normalized sovereign reguluvannya ekonomiki. At osnovi dosvidu RF vprovadzhennyu samoregulyuvannya in budivelnii galuzi privedeni rekomendatsii by Yogo vprovadzhennyu in Ukraini.

Постановка проблеми. Саморегулювання бізнесу є відносно новим і маловивченим явищем сучасної української економіки. В той же час в окремих галузях і на міжгалузевому рівні існують організації, які використовують окремі складові саморегулювання, більше того, поняття «об'єднання са-

морегулюючих організацій» або «саморегулюючі організації» – (СРО) присутні в науковій літературі.

Світовий досвід свідчить, що саморегулювання бізнесу в ряді випадків може бути ефективною альтернативою державному регулюванню економіки, яке забезпечує зниження державних витрат на регулювання, більшу гнучкість контролю і управління і враховує інтереси учасників ринку. Ідея саморегулювання в тій чи іншій професійній сфері діяльності має тривалу історичну традицію.

Під терміном «саморегулювання», як правило, розуміють автоматичний вплив ринкового механізму взаємодії попиту і пропозиції, конкуренції на формування цін, обсягів виробництва і продажу будівельної продукції, рівень споживання, ефективність виробництва і якість робіт. Така ринкова інституція як саморегулювання не є всесильним і не носить загального характеру, тому має доповнюватися державним регулюванням, управлінням з боку менеджерів усіх рівнів, самосвідомістю кожного індивіда – учасника правовідносин у відповідній сфері, а також впливу різних суспільних інститутів, задіяних на будівельному ринку.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Прийнято вважати, що перша саморегулююча організація виникла в 1889 році, коли рішенням конгресу США була створе-

на Міжштатна торгова асоціація, яка отримала статус незалежного органу адміністративної влади і взяла на себе питання регулювання торгівлі між окремими штатами країни. Пізніше аналогічні асоціації стали виникати в Європі. Це насамперед професійні об'єднання юристів, нотаріусів, арбітражних керуючих, професійних учасників фондових ринків, які розробляли етичні і спеціальні стандарти своєї діяльності, формували механізми контролю за виконанням цих правил. Тим самим вони сприяли підвищенню якості своєї професійної діяльності і зменшенню правопорушень в сфері підприємництва. В західній літературі під саморегулюванням (self-regulation) розуміють регулювання ринків і сфер бізнесу самими економічними агентами, без втручання держави. Саморегулювання часто називають незалежною адміністративною владою [1].

Як прообраз сучасних саморегулюючих організацій приводяться римські колегії та середньовічні торгові і ремісничі гільдії. Особливістю римського ремесла було об'єднання ремісників у колегії за професіями. Колегії об'єднували, як правило, людей однієї професії, які розробляли концепцію розвитку своєї виробничої діяльності, вони робили внески на загальні потреби, влаштовували свята і обіди, за рахунок колегії надавали допомогу бідним членам колегії. Колегії могли впливати на вибори тієї чи іншої особи до органів місцевого самоврядування.

Багато років тому в царській Росії сформувалося «купецке право», яке не мало спочатку законодавчо оформлених регламентацій, і існувало у вигляді численних неписаних правил, дотримуючись яких, купці і поміщики підтримували статус добропорядної людини.

Отже, аналоги сучасного інституту саморегулювання існували давно, а функції держави обмежувалися лише регулюванням у специфічних галузях господарства, відмовившись від прямого втручання в загальні принципи діяльності. З часом це знайшло своє законодавче закріплення кількома століттями пізніше в міжнародно-правових угодах, конвенціях та інших документах.

Подібним чином складалася система саморегулювання бізнесу в інших економічно розвинених країнах світу [2–3]. У цих країнах дуже часто виникала ситуація, при якій нормативні акти, що регулюють окремі види підприємницької діяльності, або приймаються з великим запізненням (після ретельного узагальнення практичного досвіду), або не приймаються зовсім, якщо держава пересвідчується в тому, що система саморегулювання в достатній мірі справляється з завданнями забезпечення добросовісності конкуренції та захисту прав споживачів і контрагентів на ринку та інтересів держави.

В Україні склалася така система фінансування житлового будівництва, коли інвесторами будівництва житла являються майбутні власники, що автоматично перекладає на них значну кількість ризиків, тоді як у більшості розвинених країн світу заборонено використовувати кошти інвестора при будівництві первинного житла, і житлова нерухомість будується за ра-

хунок засобів забудовників і банків (шляхом проектного фінансування). Населення безвідсотково кредитує забудовника, який розпочинає будівництво, а будівельна фірма не тільки може затримати в часі будівництво житла, чи збільшити його вартість, але і не надати житла взагалі. На пострадянському просторі такі події мають місце в Україні, та інших країнах СНГ, а існуюча законодавчо-нормативна база не забезпечує належного захисту обманутих громадян-інвесторів.

Ті функції, які реалізує СРО, являються надзвичайно корисними та своєчасними для функціонування будівельного ринку постсоціалістичних країн, адже СРО:

- розробляє і встановлює вимоги до членства суб'єктів підприємницької або професійної діяльності;
- притягує до відповідальності членів саморегулюючої організації за порушення вимог законодавства, статуту саморегулюючої організації, правил і стандартів саморегулюючої організації;
- утворює третейські суди для вирішення суперечок, що виникають між членами саморегулюючої організації, а також між ними і споживачами вироблених членами саморегулюючої організації товарів (робіт, послуг), іншими особами відповідно до законодавства про третейські суди;
- здійснює аналіз діяльності своїх членів на підставі інформації, що представляється ними в саморегулюючу організацію у формі звітів, в порядку, встановленому статутом саморегулюючої організації або іншим документом, затвердженими рішенням загальних зборів членів саморегулюючої організації;
- представляє інтереси членів саморегулюючої організації в їх стосунках з органами державної влади, органом банківського регулювання і банківського нагляду, органах місцевого самоврядування;
- організовує професійне навчання, атестацію працівників членів саморегулюючої організації або сертифікацію вироблених членами саморегулюючої організації товарів (робіт, послуг);
- забезпечує інформаційну відкритість діяльності своїх членів, опубліковує цю інформацію в порядку, встановленому цим законом і внутрішніми документами саморегулюючої організації.

Таким чином, норми саморегулювання розвивають і доповнюють норми державного регулювання, коли держава не встигає вчасно врегулювати нові форми реалізації правовідносин. Запровадження інституту саморегулювання сприяє встановленню загальнообов'язкових правил поведінки суб'єктів підприємницької та господарської діяльності певного сектору ринку і спрямоване на захист інтересів особи і суспільства.

Після приватизації будівельних підприємств і створення великої кількості малих та середніх підприємств саме будівельна галузь, через пробіли в нормативно – правових актах, створила напругу в суспільстві через проблеми ошуканих громадян і надмірного зростання корупційної складової вартості житла. Житло є досить дорогим товаром першої

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

необхідності, що характерно для всіх без винятку країн світу. Однак, досліджуючи динаміку подорожчання житла в Україні і країнах Європейського Союзу, можна прийти до висновку про надмірно завищену вартість житла в нашій країні. Якщо не враховувати наслідки економічної кризи 2008–2009 років, то вартість житла за останні три докризових роки в Україні зросла в середньому в 2,6 раза, а обсяги житлового будівництва зросли лише на 30%. Динаміка подорожчання житла в Україні набагато перевищує як рівень інфляції, так і рівень зростання доходів населення за відповідний період.

Відсутність ошуканих інвесторів житла в розвинених країнах пояснюється тим, що внесені інвестором (покупцем житла) кошти зберігаються на довірчих накопичувальних рахунках і доступу до них будівельні компанії не мають. Для забудовника ці кошти виступають задатком і гарантією майбутніх угод. Девелопери будують житло за рахунок власних коштів і залучених банківських кредитів і лише після завершення будівництва на підставі контрактів укладених з інвесторами на початковій стадії будівництва розпочинають продаж житла. А функціонування СРО оздоровлює ринок в деяких країнах забезпечує прозорість та прогнозованість ринку житла.

Метою роботи є дослідження системи саморегулювання будівельної діяльності на прикладі зарубіжного досвіду та розробка рекомендацій по її впровадженню в Україні.

Виклад основного матеріалу. Придбання житла стало одним із найбільш прибуткових способів вкладення капіталу для малочисельної заможної частини суспільства (за прогнозами аналітиків, це 6–8% населення), що дає досить високий і стабільний рівень доходу, гарантує збереження накопичень, сприяє зростанню спекулятивного попиту та приводить до додаткового зростання ціни на житло. Великий попит на житло мав би привести до зростання активності серед забудовників і відповідного збільшення обсягів будівництва, проте цього в Україні не відбувається.

З метою зростання прозорості ринку житла, зменшення корупційної складової вартості житла в Україні разом із вдосконаленням методів правого регулювання має бути задіяний механізм саморегулювання, поширений у країнах зі сталою ринковою економікою.

Надзвичайно актуальним для країни є вивчення зарубіжного досвіду по вдосконаленню організації і управління будівельною діяльністю. На теренах колишнього СРСР Росія першою розпочала впровадження механізму СРО в будівництві.

Легалізація і узаконення СРО в російській економіці стало своєрідною реакцією держави на різке ускладнення суспільних відносин після економічних реформ початку 90-х років. При переході до ринкових відносин регулювання ринку зберігалось за державою, що вилилося в ліцензування величезної кількості видів підприємницької і професійної діяльності та вплив на ринкові відносини за допомогою численних наказів та інструкцій. Органи державної влади, насамперед виконавчої влади, просто виявились не готовими оперативно реагувати на стрімку зміну ситуації, адже після

приватизації кількість будівельних підприємств зросла більш ніж у 10 разів.

Основними недоліками старої існуючої системи регулювання господарської діяльності та підприємницької діяльності, які не зазнали кардинальних змін після реформування економіки, – це надмірність повноважень органів влади щодо встановлення вимог до продукції (послуг), недостатня ефективність і високі витрати нагляді і контролю за вимогами до продукції, відсутність механізмів зворотного зв'язку між суб'єктами підприємницької діяльності та органами влади, внаслідок чого дана система супроводжується корупційною складовою і не може бути ефективною.

Існуюче державне регулювання не відповідає реальним інтересам споживачів товарів (послуг), оскільки не гарантує споживачам необхідного рівня якості і не несе повної правової і фінансової відповідальності за можливі збитки. Крім того, ліцензування та всі дозвільні процедури і узгодження супроводжуються корупцією, створюють можливість появи на ринку недобропорядних комбінаторів, які приводять до ошукання громадян.

Вперше термін «саморегулююча організація» згадується в Указі Президента Російської Федерації від 04.01.94 р. за №2063 «Про заходи щодо державного регулювання ринку цінних паперів в Російській Федерації» – документ, що регламентує деякі аспекти функціонування фондового ринку – на той момент найменш вивченого та найбільш динамічного сегмента розвитку економіки. Слідом за цим отримали розвиток, як добровільні, так і делеговані форми саморегулювання, що припускають обов'язкове членство (СРО арбітражних керуючих, оцінювачів, аудиторів), або необов'язкове членство з ексклюзивними правами (СРО професійних учасників ринку цінних паперів, керуючих компаній), або ослабленням державного регулювання (СРО, об'єднують недержавні пенсійні фонди).

З метою створення ефективних механізмів переходу від державного ліцензування до саморегулювання в будівельній галузі був прийнятий Федеральний закон від 22.07.2008 р. №148-ФЗ «Про внесення змін до Містобудівного кодексу Російської Федерації і окремі законодавчі акти Російської Федерації» [4–6], якими встановлена визначальна роль СРО при проведенні робіт у галузі інженерних вишукувань, архітектурно-будівельного проектування, будівництва, реконструкції та капітального ремонту об'єктів капітального будівництва. Членство в СРО стало допуском на будівельний ринок і замінило трудоємний, як правило, корупційний процес ліцензування.

Отримали свій розвиток процеси саморегулювання в енергетиці, ставши природним продовженням масштабних реформ у цій галузі. В 2009 році набрав чинності Федеральний закон №261-ФЗ «Про енергозбереження і про підвищення енергетичної ефективності та про внесення змін в окремі акти Російської Федерації», який встановив вимоги до енергетичних об'єктів, які можуть проводитись тільки особами, які є членами СРО.

З 1 січня 2011 року передбачається введення в дію федерального закону «Про теплопостачання», згідно з яким передбачається необхідність наявності у теплопостачальних і організаціях по обслуговуванню тепломереж свідоцтва про допуск до робіт, виданого СРО у сфері теплопостачання.

СРО – не тимчасове явище російського законодавства перехідного періоду, а нова ринкова інституція, яка, з одного боку, позбавляє органи виконавчої влади значної за обсягом роботи, а з іншого – дозволяє здійснювати ефективний нагляд за окремими сегментами економіки самими учасниками економічної діяльності. Переваги інституту саморегулювання пов'язані з тим, що:

- стандарти і правила саморегулювання гнучкіше норм, що встановлюються державою, легше адаптуються до мінливих умов;

- учасники ринку мають більше легальних можливостей впливати на нормотворчість і на політику організацій саморегулювання, ніж на політику державних органів, у тому числі шляхом представництва в керівних органах СРО;

- наявність спеціалізованих органів контролю всередині СРО створює дієві механізми професійного впливу і застосування до членів СРО адміністративних і економічних санкцій;

- у СРО формуються механізми вирішення суперечок між споживачами і виробниками товарів (послуг) дешевше для сторін і займають менше часу, ніж судовий розгляд. Самі процедури врегулювання суперечок краще адаптовані до умов конкретної сфери діяльності та особливостей взаємин між учасниками ринку, ніж стандартні судові процедури.

- СРО забезпечує відповідальність своїх членів перед споживачами їхніх послуг за допомогою механізмів колективної відповідальності, до яких відносяться створення компенсаційних фондів, прийняття обов'язкового страхування цивільної відповідальності і т.п.;

- держава одержує значну економію бюджетних коштів на регулювання і зниження корупції серед чиновників, тому що певні функції державних органів передаються органам саморегулювання, що фінансується самим бізнесом.

З метою підвищення керованості будівельного комплексу, ефективності його діяльності РФ отримала відповідального партнера в особі саморегульованих будівельних організацій (СРО), а також СРО дослідників, проектувальників. Система ліцензування в будівельній діяльності відмінена з 1 січня 2009 року, саме членство в СРО є допуском на будівельний ринок. Самі професійні учасники житлового ринку, об'єднані у СРО будівельників, проектувальників, вишукувачів, розробляють і встановлюють правила і стандарти професійної діяльності та контролю за їх дотриманням.

Оскільки СРО несе репутаційну відповідальність, вона зацікавлена в проведенні більш ретельної (у порівнянні із процедурою одержання ліцензій у державних органах) перевірки компаній, що претендують на вступ до її членів, встановлюючи бар'єр для несумлінних учасників ринку. СРО відповідають за діяльність своїх членів за допомогою здійснення

виплат з компенсаційного фонду, сформованого за рахунок внесків членів саморегульованої організації, а також механізмів страхування.

Як основний недолік противники СРО наводяться аргументи про усунення з будівельного ринку малих будівельних підприємств, які фінансово не спроможні сплатити вступний та компенсаційний внески, та монополізація будівельного ринку великими компаніями.

У рамках довготривалого плану економічного розвитку Росії до 2020 року інститут СРО має забезпечити залучення професійних громадських організацій до управління економікою, що дозволить:

- відпрацювати адекватні економічні ситуації в країні правила і стандарти діяльності підприємницьких або професійних товариств;

- створити ефективні механізми контролю за дотриманням встановлених СРО правил і стандартів;

- підвищити відповідальність суб'єктів саморегулювання та зацікавленість у кінцевих результатах своєї діяльності;

- створити ефективні механізми захисту прав споживачів, виявити недобропорядних, некваліфікованих учасників з метою усунення їх з відповідних ринків;

- підвищити прозорість господарської діяльності і сприяти зменшенню правопорушень і злочинності у сфері підприємництва.

Складові ефективності функціонування СРО наведені на рисунку.

Успіхи впровадження саморегулювання в ряді областей підприємницької і професійної діяльності сприяли тому, що розвиток системи СРО в області економіки було визначено пріоритетним напрямом адміністративної реформи в Російській Федерації в 2006–2010 роках. У результаті реформ планується поступово передавати СРО окремі державні функції у зв'язку з відміною ліцензування окремих видів діяльності, спрощенням дозвільних процедур, а також покласти на ці організації деякі контролюючі і наглядові функції.

У РФ крім СРО будівельників утворені наближені до будівництва СРО оцінювачів, дослідників, проектувальників, аудиторських компаній, рекламних компаній, професійних учасників ринку цінних паперів, арбітражних керуючих, керуючих компаній. На середину серпня 2010 року чисельність членів СРО в будівництві перевищила 80 тисяч [6].

Будівельна діяльність без членства в СРО згідно з законом (ст. 171 КК РФ) передбачає позбавлення волі засновника даного підприємства до п'яти років. Малі підприємства, не маючи фінансової можливості вступити в СРО, працюють на будівельних об'єктах, користуючись допуском своїх партнерів по будівництву, або офіційно надають своїх працівників «в оренду» більш великим компаніям, які займаються будівельним проектом.

Наказом Міністерства РФ передбачено перелік робіт, які вимагають допуску СРО на їх здійснення. На сьогодні їх налічується 284 види, з яких понад 100 можуть виконуватися без

Основні складові ефективності функціонування СРО

допусків, якщо роботи проводяться на об'єктах, що не відносяться до особливо небезпечних або унікальних.

Для підвищення якості та безпеки будівництва Федеральний закон «Про технічне регулювання» передбачає три рівні нормативних документів:

- технічні регламенти;
- національні стандарти і зведені правила;
- стандарти організацій.

Технічні регламенти містять саме ті мінімально необхідні і достатні норми для забезпечення безпеки, які мають виконуватися в обов'язковому порядку всіма суб'єктами, що займаються діяльністю, що входить в сферу застосування відповідного технічного регламенту. В частині технічних регламентів, національних стандартів і сводів правил вже діє Федеральний закон «Технічний регламент про безпеку будівель і споруд» №384-ФЗ від 30.12.2009 р.

Розпорядженням уряду РФ від 21 червня 2010 року №1047-р затверджено перелік національних стандартів і сводів правил (частин таких стандартів і правил, сводів), використання яких на обов'язковій основі забезпечується дотримання вимог Федерального закону «Технічний регламент про безпеку будівель і споруд».

Стандарти організацій – це стандарти діяльності СРО, як документи сфери технічного регулювання, можуть містити інші вимоги, які не суперечать обов'язковим до застосування технічним регламентам. Метою наявності таких документів на підприємствах – членах СРО є перш за все підвищен-

ня якості та безпеки будівництва у порівнянні з мінімально обов'язковими, що контролюються державою.

Успіхи впровадження саморегулювання в ряді областей підприємницької і професійної діяльності РФ пояснюються тим, що розвиток системи СРО в галузі економіки було визначено пріоритетним напрямком адміністративної реформи РФ. Ще в 2005 році в рамках роботи Комісії з адміністративної реформи більше 5000 функцій, що виконувалися на той час російськими чиновниками, з точки зору публічних зобов'язань влади, були визнані надмірними.

Державний контроль за діяльністю СРО у сфері будівництва та ведення державного реєстру саморегулюючих організацій виконують Федеральна служба з екологічного, технологічного і атомного нагляду (Ростехнагляд).

Таким чином, РФ через новостворену інституцію – СРО одночасно вирішує ряд проблем підприємницької і господарської діяльності які є складовою адміністративної реформи та антикорупційних заходів державної політики.

Організаційно-економічні передумови впровадження СРО в Україні. В Україні, як і в більшості пострадянських країн, у результаті переходу від планової командно-адміністративної системи господарювання до ринкової економіки, проведення відповідних реформ і насамперед приватизації підприємств відбулося часткове самоусунення держави від керування економікою. В період переходу до ринкової економіки країна пережила найбільше падіння ВВП, рекордний рівень інфляції та зубожіння населення. Чи не найбільших

втратам зазнав будівельний комплекс України, обсяги будівництва житла скоротилися більш ніж у 4 рази.

Цілком очевидно, що існує проблема посилення державного регулювання і управління соціально-економічними процесами новими методами регулювання і управління на базі такої ринкової інституції, як саморегулювання. Необхідність впровадження нових підходів до управління економікою черговий раз стала очевидною після світової економічної кризи 2008–2009 років. Економіка України зазнала в 2009 році рекордного падіння ВВП – 16% не тільки на територіях СНГ. Якщо обсяги будівництва житла в Росії, Казахстані в 2009 році скоротилися на 6,5%, в Білорусії – зросли на 12,7%, то в Україні – скоротилися на 39% [7–10].

Ефективність державного управління залежить від таких понять, як «політична стабільність», «рівень бюрократизації державних органів влади», «спроможність контролю корупції», «пріоритет закону при прийнятті адміністративних рішень».

Наявність у країні значної кількості некомерційних організацій (союзів, асоціацій), які об'єднують підприємців не тільки з метою захисту і лобювання їх інтересів, а й з метою саморегулювання їх діяльності, створює підвалини для впровадження такої ринкової інституції як СРО, передачі частини державних функцій в тих суспільно значущих областях діяльності до яких відноситься і будівництво, в руки самих учасників будівельного ринку. Держава має більше опікуватися специфічними механізмами регулювання, які забезпечують ефективне виконання державою функцій захисту конституційних прав громадян.

Державна підтримка будівництва має здійснюватися на основі комплексу мір та заходів з метою забезпечення зростання обсягів житлового будівництва в декілька раз. Адже в Україні будується 0,17–0,22 кв. м житла на рік на людину (в 2009 році – лише 0,13 кв. м) в Росії, Білорусії, Казахстані – 0,4–0,6 кв. м. Досвід розвинених країн свідчить, що для вирішення житлової проблеми необхідно будувати 1 кв. м.

Необхідність кардинальних змін державного управління, зокрема і в будівельній галузі, зумовлена провальним падінням обсягів будівництва житла. В 2009 році, за даними офіційної статистики [7–10], в абсолютному вимірі в Україні побудовано житла 6,399 млн. кв. м – навіть менше ніж в Казахстані (6,403 млн. кв. м), в РФ – 59,9 млн. кв. м, в Білорусії – 5,751 млн. кв. м. Цілком очевидно, що насамперед мають вирішуватися наступні основні проблеми: дефіциту виробничих потужностей, енергозабезпечення, низької конкурентоспроможності вітчизняних будівельних матеріалів, підвищення рівня впровадження сучасних технологій будівництва і виробництва будівельних матеріалів.

Виробництво більшості основних будівельних матеріалів є капиталомістким і енергоємним, стратегічним завданням держави є стимулювання інтенсивного розвитку будівельного комплексу, в тому числі за рахунок інвестиційної привабливості, інноваційної діяльності, прозорості і доступності правил ведення та державного регулювання бізнесу в будівельній га-

лузі, яку необхідно розглядати як локомотив зростання економіки.

До основних принципів взаємодії державного регулювання і саморегулювання слід віднести:

- функціонування СРО має здійснюватися в рамках чинного законодавства;
- саморегулювання має замінювати та доповнювати і конкретизувати чинне законодавство державного регулювання;
- СРО можуть також посилювати вимоги до учасників ринку, порівняно з вимогами законодавства.

Певною альтернативою російському саморегулюванню в галузі будівництва в Україні є зміни до Закону України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» [11] та зміни порядку ліцензування будівельної діяльності. Проте відсутнього ефекту вони не дали, а ліцензування навіть ускладнилося.

Впровадження саморегулювання розглядаються Українською будівельною асоціацією, іншими громадськими організаціями, відбуваються дискусії протягом декількох років [12, 13], проте з боку виконавчої і законодавчої влади не прийнято жодних дієвих заходів щодо виправлення абсолютно не прийнятнього стану будівництва житла в Україні.

У Верховній Раді різними політичними силами зареєстровано декілька законопроектів – «Про фахові саморегулювні і самоврядні об'єднання», «Про саморегулюючі організації» та інші. Український законопроект «Про саморегулюючі організації» за змістом є майже копією російського закону. Проте ці закони не пройшли навіть першого читання.

Згідно з даними Світового банку Україна за показником складності оформлення дозвільної документації посідає 179-те місце з 181 країн світу. Одержання документів на будівництво є складною проблемою, для отримання пакету дозвільної документації потрібно зібрати близько 800 підписів і дозволів від різних інстанцій. Тривалість цієї процедури становить до 500 днів, а найтриваліший термін оформлення дозвільної документації на будівництво в інших країнах становить не більше 350 днів. Бюрократизація цієї процедури породжує величезні хабарі, «дозвільна» корупція не тільки ускладнює і призводить до подорожчання об'єктів, а й збільшує строки будівництва.

Цілком очевидно, що створення та існування СРО в Україні є послідовним кроком поглиблення ринкових реформ, який допоможе суттєво покращити ситуацію в будівельній галузі. Казахстан має наміри за два роки впровадити СРО в будівельній галузі, Білорусія досліджує питання приєднання та визнання чинними на своїй території російських будівельних підприємств, що об'єднані в російські СРО. В Києві 19–20 травня 2010 року відбувся Міжнародний з'їзд будівельних організацій і об'єднань під девізом «Перспективи розвитку будівельної галузі в сучасних умовах. Можливості інвестицій в Україні», в якому взяли участь представники будівельного спільноти країни та гості з Росії, Білорусії, країн Балтії, де розглядалися проблеми саморегулювання будівельної діяльності.

Висновки

Сучасний стан діяльності будівельного комплексу, і зокрема будівництва житла, з огляду на його відносні і абсолютні обсяги будівництва в порівнянні з іншими пострадянськими країнами залишається в Україні абсолютно неприйнятними.

Державні функції, особливо у сфері контролю та нагляду за діяльністю учасників будівельного ринку, можуть бути передані некомерційним професійним об'єднанням цих же підприємців не тільки без шкоди для громадських інтересів в плані якості та ефективності їх виконання, але із значною вигодою для бюджетів всіх рівнів, що є наслідком скорочення статей витрат на утримання надлишкового апарату чиновників.

Іншим важливим підсумком зазначеного перерозподілу повноважень через СРО має стати істотний антикорупційний ефект, на досягнення якого спрямована державна програма боротьби з корупцією. Така сучасна ринкова інституція, як СРО, доповнить державний контроль за будівництвом.

Для успішного впровадження такої інституції, як саморегулювання в будівельній галузі, країні необхідно прийняти Житловий кодекс, внести відповідні зміни в інші законодавчі і нормативні акти. При цьому надзвичайно важливо детально врахувати російський досвід функціонування СРО в галузі будівництва протягом останніх двох років.

Проблема саморегулювання тісно пов'язана з адміністративною реформою і політикою дерегулювання, головна мета яких – усунення адміністративних бар'єрів, корупції, створення стимулів для підприємницької діяльності, прозорості ринку житла та захисту населення від ошукувань.

Література

1. Андрианов В.Д. Бюрократия, коррупция и эффективность государственного управления // В.Д. Андрианов. – М.: Волтерс Клувер, 2009. – 248 с.

2. Commonwealth Taskforce on Industry Self – Regulation, Industry Self – Regulation on Consumer Market. ORR, Canberra, 2000. – 326 p.

3. Беззубова М.О. Саморегулювання бізнесу як напрям вдосконалення регуляторного середовища бізнесу в Україні // М.О. Беззубова. Вчені записки. Харківський національний технічний університет «ХПІ». – 2009. – С. 26–34.

4. Федеральный закон от 22 июля 2008 года №148-ФЗ «О порядке вступления в силу Федерального закона от 1 декабря 2007 года №315-ФЗ «О саморегулирующих организациях» // Российская газета, №158, 25.07.2008 р.

5. Федеральный закон РФ от 22.07.2008 №148-ФЗ «О внесении изменений в Градостроительный кодекс Российской Федерации и отдельные законодательные акты Российской Федерации» // Российская газета. – 2008. – №4715.

6. Федеральный Закон РФ от 27.12.2002 р. №184-ФЗ «О техническом регулировании» // Российская газета. – 2002. – №245. Режим доступа: <http://centerregion.ru/news/sro/2933>

7. Федеральная служба государственной статистики РФ. – Режим доступа: <http://www.gks.ru>

8. Агентство Республики Казахстан по статистике. – Режим доступа: <http://www.stat.kz>

9. Национальный статистический комитет республики Беларусь. – Режим доступа: <http://www.belstat.gov.by>.

10. Державний комітет статистики України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

11. Закон України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2005, №48, ст. 483), із змінами, внесеними згідно із законом №1759-VI (1759-17) від 15.12.2009 р. Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>

12. Варналій З. Економічний діалог: партнерство заради прогресу // З. Варналій // – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua>

13. Інформаційний бюлетень Міжнародного центру досліджень // 29 жовтня 2007. – №36.– 12 с. – Режим доступу: <http://www.all-sro.ru/news/sro-v-ukraine>

Я.П. ШАФОРСТ,

здобувач, Вінницький інститут економіки Тернопільського національного економічного університету

Зниження витрат виробництва та собівартості продукції як важливий фактор зростання прибутку підприємства

У статті автором розглянуто фактори впливу витрат виробництва та собівартості продукції на прибуток підприємства. Акцентовано увагу на пошук шляхів зниження витрат і собівартості продукції та покращення фінансового результату діяльності суб'єктів господарювання.

В статье автором рассмотрены факторы влияния издержек производства и себестоимости продукции на прибыль предприятия. Акцентировано внимание на поиске путей снижения издержек производства и себестоимости продукции, улучшении финансового результата деятельности субъектов хозяйствования.